

ἀγγριφίζω Χίος κ. ἄ. ᾿γγριφίζω Χίος

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγγρίφι. Ἡ λ. καὶ παρὰ Σομ.

1) Μετβ. πιάνω τι μὲ ἀγγρίφι, συλλαμβάνω δι' ἀρπάγης Χίος κ. ἄ.: Πάγω ν' ἀγγριφίσω τὴ σίκλα ποῦ 'πесе 'ς τὸ πηγάδι (νὰ τὴν ἀνασπάσω, ἀνελκύσω) Χίος. Ἡ σημ. καὶ παρὰ Σομ. 2) Ἀμτβ. ἔχομαί τινος, στερεοῦμαί που καλῶς Χίος: Ἐγγρίφησα κι ἀνέβηκα 'ς τὸν τοῖχο.

Πβ. ἀγγριφώνω.

ἀγγριφώνι τό, ἀμάρτ. ἀγγριθώνι Πελοπν. (Κυνουρ.) ᾿γγριφούνι Πελοπν. (Μάν.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγγρίφι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ώνι, περὶ ἧς ἰδ. ΦΚουκουλ. ἐν Byzant. Zeitschr. 26 (1926) 325.

Ὁξεῖα καὶ αἰχμηρὰ προεξοχὴ λίθου, ξύλου κττ.: Ὁ βράχος-τὸ ξύλο ἔχει ᾿γγριφούνια Μάν. Τὴ βαρέλ्ला νὰ θυμηθῇτε νὰν τὴ βουλλώσωμε μὲ λαγομηλὰ πῶχει ἀγγριθώνια γιὰ νὰ μὴ ζυγώνη ὁ πειρασμός (ἐκ παραδ. λαγομηλὰ=θάμνος ἔχων φύλλα ἀκανθώδη) Κυνουρ.

ἀγγριφώνω ἀγγριφώνω Ἀνδρ. ἀγγριφώνω Χίος κ. ἄ. ἀγγριφώνον Θράκ. (Ἀδριανούπ.) κ. ἄ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγγρίφι. Ἡ λ. καὶ παρὰ Σομ.

Α) Μετβ. 1) Κυρτώνω τι ὡς ἀγκίστρον, ἀγκυλώνω Θράκ. (Ἀδριανούπ.) Ἡ σημ. καὶ παρὰ Σομ. 2) Δράττομαι, συλλαμβάνω τι δι' ἀγκίστρον Χίος: Μ' ἐγγρίφωσεν ἕνας κάβουρας (μὲ ἔπιασε διὰ τῶν χηλῶν του καὶ προσεκολλήθη ἐπ' ἐμοῦ).

Β) Ἀμτβ. 1) Ἐχομαί τινος, προσκολλῶμαί που καλῶς, στερεοῦμαι Χίος: Φρ. ἐγγρίφωσε καλὰ (ἐστερεώθη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ του, ἔγινε σταθερὸς κάτοχος ἀντικειμένου τινός, εὐδοῦται ἢ ἐργασία του). 2) Ἀναρριχῶμαι Ἀνδρ.: Ἀγγριφώνω ἀπάνω 'ς τοῖς τοῖχοι.

Πβ. ἀγγριφίζω.

ἀγγριφωνωτός ἐπίθ. ἀμάρτ. ᾿γγριφουνωτός Πελοπν. (Μάν.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγγριφώνι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ωτός.

Ὁ ἔχων ἀγγριφώνια, ὀξείας προεξοχάς: Πέτρα ᾿γγριφουνωτή. Τοῦ κούρου τὸ γρεβένι εἶναι ᾿γγριφουνωτὸ (γρεβένι=λοφίον τοῦ ἀλέκτορος) Συνών. ἀγγριφωτός.

ἀγγριφωτός ἐπίθ. ἀμάρτ. ἀγγριθωτός Πελοπν. (Ἀρκαδ. Βαμβάκ. Λακεδ. Μεσσ. κ. ἄ.) ᾿γγριφουτός Μακεδ. (Χαλκιδ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγγρίφι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ωτός. Ἡ λ. καὶ παρὰ Βλάχ.

Ὁ ἀπολήγων εἰς ὀξείας ἐξοχάς ἐνθ' ἄν.: Πέτρα ἀγγριθωτὴ Ἀρκαδ. Πέτρα ᾿γγριφουτὴ Χαλκιδ. Κλαρί-ματσούκι ἀγγριθωτὸ Μεσσ. Ἀγγωνάρι ἀγγριθωτὰ Ἀρκαδ. Συνών. ἀγγριφωνωτός.

ἄγδαρτος ἐπίθ. σύνηθ. ἄγδαρτους βόρ. ἰδιώμ. ἄγδερτος Πόντ. (Σάντ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ρ. γδέρω. Τὸ ἄγδερτος κατ' ἐπίδρασιν τοῦ ἐνεστ. ἐγδέρω.

Ὁ μὴ ἐκδαρεῖς ἐνθ' ἄν.: Τζῶν ἄγδαρτο Σύμ. (τζῶν=ξῶν) || Φρ. Γδαρμένος πάει τὸν ἄγδαρτο (ἐπὶ τῶν παραδόξως συμβαινόντων) Πελοπν. (Κυνουρ.)

ἀγδέτσιν ἐπίθ. οὐδ. Πόντ. (Οἰν.)

Ἐκ τοῦ ρ. γδύζω καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -έτσιν. Ἰδ. ἈνθΠαπαδόπ. ἐν Ἀθηνᾶ 37 (1925) 176.

Γυμνόν, ἄνευ περικαλύμματος: Ἀγδέτσιν μωρόν. Ἀγδέτσιν ἀπάπλωμα (ἐφάπλωμα).

ἀγδίκαιωτος ἐπίθ. Πελοπν. (Μάν.) ἀβδίκαιωτος Πελοπν. (Λακων. Μάν.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ρ. γδικαίωνω, παρ' ὃ καὶ βδικαίωνω, δι' ἃ ἰδ. ἐγδικαίωνω. Ἡ λ. καὶ ἐν Ἐρωτοκρ. Α στ. 582 (ἔκδ. ΣΞανθοῦδ.) Πβ. καὶ μεσν. ἀγδίκητος. Σαχλίκ. Γραφαὶ καὶ Ἀφηγήσεις στ. 42 (ἔκδ. Wagner σ. 80) «καὶ προτιμήθη θάνατον, ἔκρινε ν' ἀποθάνη, | παροῦ ν' ἀφήσῃ ἀγδίκητον τὸν θάνατον τοῦ φίλου».

Ἐκεῖνος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου δὲν ἐλήφθη ἐκδίκησις διὰ τὸ εἰς αὐτὸν γενόμενον ἀδίκημα, ἢ ὁ μὴ λαβὼν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐκδίκησιν: Ἄσμ.

Κ' ἦταν ἀκόμη ἀγδίκαιωτος, | γιατί ἦταν τὰ παιδιὰ μικρὰ κ' ἐγὼ τὰ χαιδανάστενα | νὰ μεγαλώσουν γλήγορα νὰ ἀρουνε τὸ δίκαιο τους, | τὸ δίκαιο τοῦ πατέρα τους, ὅπου τὸν ἐσκοτώσασι | ἄδικα καὶ παρὰλογα

(μοιρολ.) Μάν.

Τὸ αἷμά μου ἀβδίκαιωτο 'ς τὸν Τοῦρκο νὰ μὴ μνέσκη Λακων. Πβ. ἀδίκαιωτος.

ἀγδουπέκα ἢ, Καπ. (Φάρας.)

Ἀγνώστου ἐτύμου.

Τὸ φυτὸν πίσον τὸ ἡμερον (pisum sativum). Συνών. ἀρακάς. [**]

ἄγδυτος ἐπίθ. πολλαχ. καὶ Πόντ. (Τραπ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ρ. γδύνω.

1) Ὁ μὴ ἐκδυθεὶς τὰ ἐνδύματα πολλαχ. καὶ Πόντ. (Τραπ.): Ἀπὸ τὸ κρασί τὸ πολὺ κοιμήθηκε ἄγδυτος Ἀθῆν.

2) Μεταφ. ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὸ βαλάντιον δὲν ἐγύνωνσέ τις Πόντ. (Τραπ.)

ἀγεβέντιστος ἐπίθ. ἀμάρτ. ἀεβέντιστος Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ρ. γεβεντίζω.

Ὁ μὴ διατομπευθεὶς, ὁ μὴ ὑβρισθεὶς καὶ ἐξευτελισθεὶς: Μ' ἀεβέντιστος ἐδὰ ἦτονε κ' ἤθελε νὰ τονε γνοιάζῃ γιὰ τὸ σημερὸν ᾿εβένισμα!

ἄγειρτος ἐπίθ. Ἡπ. Παξ. κ. ἄ. ἄγειρτε Τσακων.

Ἐκ τρῶ ρ. γέρνω.

1) Ὁ μὴ γερμένος, ὁ μὴ κεκαμμένος, ἄκαμπτος Παξ. Τσακων.: Κυπαρίσσι ἄγειρτο Παξ. || Φρ. Τζουφὰ ἄγειρτε (τζουφὰ=κεφαλή. Ἐπὶ τοῦ ἰσχυρογνώμονος) Τσακων. Συνών. φρ. κεφάλι ἀγύριστο. 2) Ὁ ἀγύριστος, ὁπόθεν δὲν ἐπιστρέφει τις, ἐπὶ τόπου Ἡπ.: Ἄσμ.

Ἡρθεσ σὲ τόπο ἄγειρτο, σὲ τόπο ῥαχιασμένο, χωρίζουν μάννες τὰ παιδιὰ καὶ τὰ παιδιὰ τοῖς μάννες. Συνών. ἀγύριστος.

ἀγειτόνευτος ἐπίθ. Σῦρ. (Ἐρμούπ.) —Λεξ. Περιδ. Ἐλευθεροῦδ.

Τὸ μεσν. ἐπίθ. ἀγειτόνευτος.

Ὁ μὴ ἔχων σχέσεις κοινωνικὰς μετὰ τῶν γειτόνων, ἀκοινώνητος ἔνθ' ἄν.: Ὁ νέος νοικάρης εἶν' ἀγειτόνευτος, δὲν τὸν βλέπ' ἡ γειτονία Ἑρμοῦπ. Συνών. ἀγειτονίαστος, ἀκοινώνητος.

ἀγειτονίαστος Πόντ. (Σάντ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *γειτονίαστος <γειτονιάζω.

Ἀγειτόνευτος, ὁ ἰδ.

ἀγελάδα ἡ, σύνηθ. καὶ Πόντ. (Κερασ.) ἀγελάδα Ἀπουλ. ἀγελάτα Ἀπουλ. ἀγιάδα Θράκ. (Ἀδριανούπ. Αἰν. κ.ά.) Σάμ. κ.ά. ἀγιάδα Μοσχονήσ. ἀελάδα Ἄνδρ. Κάλυμν. Κρήτ. Κύθν. Μεγίστ. Νάξ. (Ἀπύρανθ. Βόθρ. Γλυνάδ.) Νίσυρ. Παξ. Πάρ. Πόντ. (Τραπ.) Σέριφ. Σκῦρ. Σύμ. κ.ά. αἰλάδα Πάρ. (Παροιμ.) ἀσουάδα Νάξ. (Κορων.) ἀελά Κάρπ. Χίος (Ἀμάδ. κ.ά.) ἀλεγάδα Μύκ. Χίος (Ἐλάτ.) ἀλεάδα Κυκλ. (Θήρ. Κίμωλ. Μύκ. Σέριφ. Φολέγ. κ.ά.) Νίσυρ. ἀλεάδα Σίφν. ἀλονάδα Σίφν. ἐλεάδα Σίφν. αἰλιάδα Πόντ. (Ἰνέπ.) ἀελάδα Ἄνδρ. Θράκ. (Κομοτ.) Κύθν. γελάδα Ἀθῆν. Αἰγιν. Θράκ. Μέγαρ. Πελοπν. (Ἀρκαδ. Κορινθ. Λακων. Μάν. Τρίκκ. κ.ά.) Σίφν. Σῦρ. Σέριφ. κ.ά. γελάδα Ἀπουλ. γιάδα Ἡπ. Θεσσ. Μακεδ. (Χαλκιδ. κ.ά.) Σάμ. Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν.) κ.ά. γιαλάδα Ἡπ. Μακεδ. (Καστορ.) γιαλούδα Πελοπν. (Κουτήφαρ.) γ'λάδα Ἡπ. (Ζαγόρ.) ιλιάδα Μακεδ. (Σιάτ.) Πληθ. ἀλεβοῦδες Χίος (Ἐλάτ.)

Τὸ ἀρχ. οὐς. ἀγελας ἀρχικῶς δηλοῦν τὴν ἀγελαίαν βοῦν. Τὸ ἀελά ἐκ τοῦ ἀμαρτ. ἀελάα ἀποβληθέντων τῶν γραμμάτων γ καὶ δ μετὰ ξὺ φων. Τὸ γελάδα προήλθε κατ' ἀναλογ. τοῦ γελάδι παρὰ τὸ ἀγελάδι, ὁ πβ. Διὰ τὸν τύπ. ἀλεβοῦδες ἰδ. ΓΧατζιδ. ἐν Ἀθηνᾶ 29 (1917) 219. Ἡ λ. καὶ ἐν Κορών.

1) Ἡ θήλεια βοῦς, δάμαλις κοιν. καὶ Ἀπουλ. Πόντ. (Κερασ. Τραπ.): Σούρνει ἡ ἀγελάδα (εὐρίσκεται ἐν τῇ περιώδῳ τῆς γενετησίῳ ὁρμῇ) Πελοπν. (Σουδεν. Τρίκκ. κ.ά.) Μουκανίζ' ἡ ἀελάδα, θὰ τῇ δάμε 'ς τὸ λατάρι (μυκάται ἡ ἀγ., θὰ τὴν ὀδηγήσωμεν εἰς τὸν ἐπιβήτορα ταῦρον) Σέριφ. Ἡ ἀελάδα 'ς τὰ μονὰ θὰ γεννήσῃ (ἐν ἡμερομηνίᾳ περιττοῦ ἀριθμοῦ) Σίφν. || Φρ. Εἶναι σὰν ἀγελάδα (ἐπὶ γυναικὸς εὐτραφοῦς) πολλαχ. Σὰν γελάδα τρώει (ἐπὶ γυναικὸς πολυφάγου) πολλαχ. Τὸν ἔχ' ἀγιάδα κὶ τὸν ἀρμέγ' (ἐπὶ ἐκείνου παρ' οὗ συνεχῶς τις λαμβάνει τι) Αἰν. Εἶναι γιὰ νὰ τρώῃ ἀγελάδες (ἐπὶ τοῦ ἀέργου) Στερελλ. (Ἀρτοτ.) Μουρ' γ'λάδα! (ὑβρις πρὸς φανλόβιον γυναῖκα) Ζαγόρ. || Παροιμ.

Σὰν τὴν γελάδα | μὲ τὴν καρδάρα,
μὰ κλωτοῖα τῆς δίνει | καὶ τὴ χύνει

(ἐπὶ τοῦ καταστρέφοντος ἔργον καλὸν μόλις ἀποπερατωθέν, ὡς ἡ ἀγελας διὰ λακτίσματος ἀνατρέπει τὸν κάδον καὶ χύνει τὸ ἀμελχθέν γάλα) Πελοπν. Σὰν τὴ γελάδα τὴν κοπριά (ἐπὶ τοῦ ἀμελοῦντος τῶν ἰδίων) αὐτόθ. || Ἄσμ.

Σὰν ἀελάδα κόκκινη καὶ καλοτριχισμένη
μοῦ φάνηκες τὴν Κυριακὴν σὰ σέ'δα στολισμένη

Σίφν. Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. Γελάδα καὶ ὡς τοπων. Πελοπν. (Ζαράκ.) 2) Δέρμα ἀγελάδος Σῦρ. (Ἑρμοῦπ.): Ἀγελάδα Ἀμερικῆς (δέρμα ἀγ. εἰσαγόμενον ἐξ Ἀμ.)

ἀγελαδάκι τό, πολλαχ. ἀλεαδάκι Θήρ. κ.ά. γι-λαδάκ' Σάμ. κ.ά.

Ὑποκορ. τοῦ οὐς. ἀγελάδα. Ἡ λ. καὶ παρὰ Δουκ.

Μικρὰ ἀγελάς. Συνών. ἀγελαδίτσα 1, ἀγελαδόπουλλο, ἀγελαδούδα, ἀγελαδούλλα, ἀγελίδι, δαμαλάκι.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ἀγελαδάρα ἡ, Κεφαλλ. κ.ά. γιλαδάρα Ἡπ. (Ἰωάνν.)

Μεγεθ. τοῦ οὐς. ἀγελάδα. Ἡ λ. καὶ παρὰ Σομ.

Ἀγελας μεγάλη ἡ εὐτραφὴς ἔνθ' ἄν.: Φρ. Εἶνι μὰ γιλαδάρα τούτ' (ἐπὶ γυναικὸς εὐτραφοῦς ἡ ἀγροίκου καὶ σκαιᾶς) Ἰωάνν.

ἀγελαδάρης ὁ, Α.Ρουμελ. (Φιλιππούπ.) Θράκ. (Μάλ-γαρ.) Μακεδ. (Θεσσαλον.) κ.ά. — Λεξ. Περίδ. Βυζ. ἀγι-λαδάρ'ς Θεσσ. Θράκ. (Ἀδριανούπ. Αἰν. κ.ά.) Μακεδ. (Σισάν.) κ.ά. γελαδάρης Ἄνδρ. Ἡπ. Ἰων. (Σμύρν.) Κυκλ. κ.ά. γιλαδάρ'ς Ἡπ. (Ζαγόρ. Ἰωάνν. κ.ά.) Θράκ. Μακεδ. (Ἀνασελ. Σιάτ. Χαλκιδ. κ.ά.) Στερελλ. (Αἰτωλ. κ.ά.) γιαλαδάρης Ἡπ. γιαλαδάρ'ς Μακεδ. (Καστορ.) Θηλ. γιλαδαρεῖα Ἡπ. (Ἰωάνν.) γιλαδαροῦ Ἡπ. (Ζαγόρ. κ.ά.) Μακεδ. Πληθ. γιλαδαραιὶ Στερελλ. (Αἰτωλ.) γιλαδα-ροὶ Μακεδ. (Χαλκιδ.)

Ἐκ τοῦ οὐς. ἀγελάδα ἡ ἀγελάδι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -άρης. Τὸ γιλαδάρης ἐκ τοῦ τύπ. γιλαάδα.

1) Ὁ τρέφων ἡ ὀδηγῶν εἰς βοσκήν ἀγελάδας ἡ ἐν γένει ἀγέλην κτηνῶν, ἀγελάδων, βοῶν, ἵππων κττ. Α.Ρουμελ. (Φιλιππούπ.) Ἡπ. (Ζαγόρ. Ἰωάνν. κ.ά.) Θεσσ. Θράκ. (Ἀδριανούπ. Αἰν. κ.ά.) Ἰων. (Σμύρν.) Κυκλ. Μακεδ. (Ἀνασελ. Θεσσαλον. Καστορ. Σιάτ. Σισάν. Χαλκιδ. κ.ά.) Στερελλ. (Αἰτωλ. κ.ά.) — Λεξ. Περίδ. Βυζ.: Ἐχον ἓνα γιλαδάρ' π' δὲ φ'λάει λότιλα, δὲν ξέρ' πῶς νὰ φ'λάξ' τὰ βόδια μ' Αἰτωλ. || Παροιμ. Ποῦ τὰ πὰς, Μαριώ, τὰ βόδια; — Δὲν τὰ θέλ' ὁ γιλαδάρης (ἐπὶ τοῦ ἀποφεύγοντος νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἐρωτώμενον ἡ ἐπὶ τοῦ ἐπιμένοντος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν πράξεώς τινος ἀπαγορευθείσης) Ἡπ. Κάκιστοι ἀγίλαδάρ'ς, πούλ'σι τ'ν ἀγιάδα τ' (ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ δυσαρρεσκείᾳ του διὰ τινὰ ἀποτυχίαν βλάπτοντος ἑαυτὸν) Ἀδριανούπ. Συνών. ἀγελαδᾶς, ἀγελαδιάρης, ἀγελαδοβοσκός, ἀγελαδολόγος 1, ἀγελάρις. 2) Ὁ ἐπὶ μισθῷ παρέχων τὴν ἀγελάδα του εἰς ἐλαιοτριβεῖον πρὸς περιστροφὴν τοῦ πιεστηρίου Ἄνδρ. 3) Τὸ θηλ. γιλαδαρεῖα ἐκ παρασχετισμοῦ πρὸς τὸ ἀγελαδάρα, ἡ μεγάλη ἡ εὐτραφὴς δάμαλις: Φρ. Εἶνι μὰ γιλαδαρεῖα αὐτή! (ἐπὶ γυναικὸς ἀγροίκου ἀγνοοῦσης τοὺς τρόπους τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς) Ἰωάνν.

Τὸ θηλ. Ἀγελαδαρεῖα τοπων. Θεσσ.

ἀγελάδαρος ὁ, ἀμάρτ. ἀελάδαρος Νάξ. (Γαλανάδ.)

Μεγεθ. τοῦ οὐς. ἀγελάδι διὰ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -αρος.

Μέγας βοῦς.

ἀγελαδαρρώστια ἡ, ἀμάρτ. γελαδαρρώστια Πελοπν. (Φεν.)

Ἐκ τῶν οὐς. ἀγελάδα καὶ ἀρρώστια.

Νόσος τις τῶν προβάτων μεταδιδόμενη εἰς αὐτὰ ἐκ τῆς κόπρου τῶν βοῶν.

ἀγελαδᾶς ὁ, Σῦρ. κ.ά. γιλαδᾶς Μακεδ. (Χαλκιδ.)

Ἐκ τοῦ οὐς. ἀγελάδα ἡ ἀγελάδι.

Βοσκὸς βοῶν, βουκόλος. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀγελα-δάρης 1.

ἀγελαδῆς ὁ, ἀμάρτ. γιλαδῆς Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τοῦ οὐς. ἀγελάδα ἡ ἀγελάδι.

Ἀνθρωπος ἀγροῖκος, ἄξεστος εἰς τοὺς τρόπους τῆς συμπεριφορᾶς: Σοῦ 'νι ἓνας γιλαδῆς! Ἐπισι 'ς τοῦ φαεῖ